

KOTKAN JUHA VAINION KADUN HANKEALUEEN

ARKEOLOGINEN VEDENALAISINVENTOINTI

NORDIC MARITIME GROUP OY
EVELIINA SALO JA MAIJA HUTTUNEN
PROJEKTINRO F-27:2018
16.5.2018

SISÄLLYSLUETTELO

1. Tiivistelmä.....	3
2. Johdanto.....	3
3. Arkisto- ja rekisteritiedot.....	4
4. Yleiskartta.....	4
5. Tutkimusalue ja luonnonympäristö.....	5
6. Alueen historiaa.....	8
6.1. Varhaista historiaa.....	8
6.2. Ruotsinsalmen meritaistelut.....	10
6.3. Linnoittamisesta teollistuvaan kaupunkiin.....	12
6.4. Kuusisen historiaa.....	13
6.5. Kotkansaaren rannan historiaa.....	16
7. Tutkimushistoriaa.....	19
8. Kenttätöitä.....	20
8.1. Viistokaikuluotaus.....	20
8.2. Kohteiden tarkastukset.....	20
9. Kohteet.....	21
10. Tulosten tulkinta.....	35

Lähteet

- Kirjallisuus
- Painamattomat lähteet
- Elektroniset lähteet
- Henkilökohtaiset tiedonannot
- Karttalähteet
- Kuvalähteet

Liite 1. Kuusisen sukellustutkimusraportti 1975

Kannen kuva: Kuusisen luotsiasema noin vuonna 1900-1919. Kuvaussuunta on pohjoiseen. Kuvan etualalla näkyvä vesialue sijaitsee tutkimusalueella. Lähde: Kymenlaakson museo, yleiskokoelma KyM, YLEV1954.

1. TIIVISTELMÄ

Kotkan kaupunki suunnittelee Luotsi-Kuusisen saaren johtavan Juha Vainion kadun pengertien korjaamista, minkä yhteydessä meren pohjaan läjitetään maa-ainesta. Nordic Maritime Group Oy suoritti hankealueella arkeologisen vedenalaisinventoinnin 25.-27.4.2018. Tutkimuksessa tarkastettiin kaksi tunnettua kiinteinä muinaisjäännöksinä suojeltua hylkyä. Viistokaikuluotauksessa havaittiin useita uusia hylkykohteita, jotka sukellustutkimuksissa todettiin alle 100 vuotta sitten uponneiksi proomuiksi tai moderneiksi pienveneiksi.

2. JOHDANTO

Kotkan kaupunki suunnittelee merenpohjaan vaikuttavia rakennustöitä Juha Vainion kadun pengertien alueella. Alueen vedenalaisia muinaisjäännöksiä ei tunneta riittävällä tarkkuudella, joten hankealueella suoritettiin 25.-27.4.2018 muinaismuistolain (295/1963) 13 §:ään perustuen arkeologinen vedenalaisinventointi mahdollisten ennestään tuntemattomien ja muinaisjäännösten turvaamiseksi. Tutkimuksen kustannuksista vastaa rakennuttaja muinaismuistolain 15 §:ään perustuen.

Tutkimusalue sijaitsee Ruotsinsalmen meritaistelun alueella, missä esimerkiksi Luotsi-Kuusisen (aik. Kuusinen) saaren rantaan on karttalähteissä merkitty ajautuneeksi venäläisalus. Ruotsin kuningas Kustaa III tarkkaili myös Kuusisen kalliolta taistelun etenemistä. Alue on merihistoriallisesta näkökulmasta erittäin mielenkiintoinen tutkimuskohde.

Vesilahdella 16.5.2018

Eveliina Salo
FM Meriarkeologi

3. ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Tutkimuksen laatu:	Arkeologinen vedenalaisinventointi
Tutkimuksen syy:	Maa- ja vesialueen käyttö
Alue:	Kotka, Luotsi-Kuusinen/Juha Vainion kadun ympäristö
Peruskartta:	TM35 lehtijako L4344G3
Tutkittavan alueen laajuus:	Noin 10 hehtaaria
Tutkimuslaitos:	Nordic Maritime Group Oy
Projektinro:	F-27:2017
Tutkimusryhmä:	Kenttätyöt: Meriarkeologi Jens Lindström, merigeologi Maija Huttunen ja tutkimussukeltaja Ari Pajunen. Raportointi: meriarkeologi Eveliina Salo ja merigeologi Maija Huttunen.
Tutkimuksen tilaaja:	Kotkan kaupunki
Rakennuttaja:	Kotkan kaupunki
Kenttätyöt:	25.-27.4.2018
Tutkimusraportti:	16.5.2018
Raportin jakelu:	Kotkan kaupunki, Museoviraston arkisto ja Kymenlaakson museo

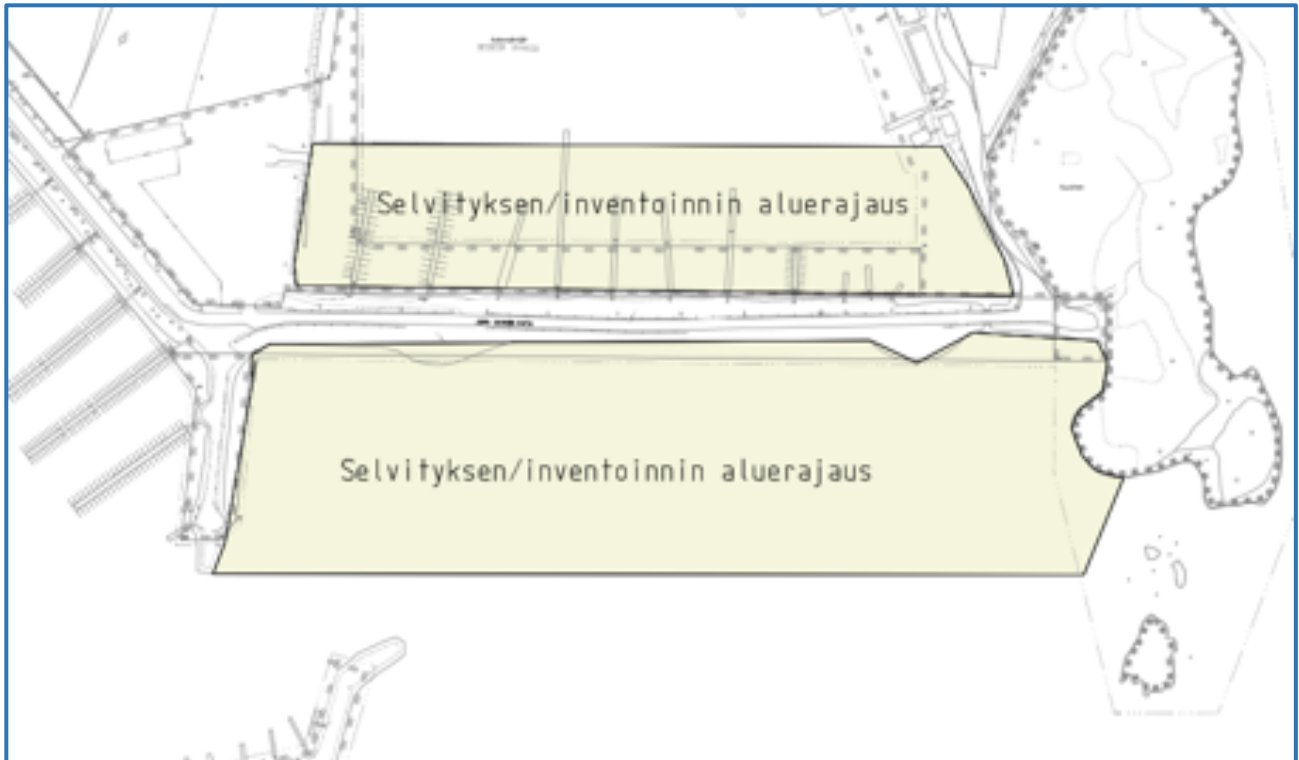
4. YLEISKARTTA

Kartta 1. Tutkimusalue sijaitsee Kotkassa Kotkansaaressa itäpuolella (kartassa keltaisella). Karttapohja: MML peruskartta.

5. TUTKIMUSALUE JA LUONNONYMPÄRISTÖ

Tutkimusalue sijaitsee Kotkansaaren ja Luotsi-Kuusisen välisellä vesialueella. Alue sijoittuu Luotsi-Kuusiseen johtavan pengertien molemmille puolille. Pohjoispuolella sijaitsee pienvenesatama. Ennen pengertien rakentamista 1970-luvulla Kotkansaaren ja Kuusisen välistä on kulkenut veneväylä.

Kartta 2. Tutkimusalue sijaitsee Juha Vainion kadun jatkeeksi rakennetun pengertien molemmilla puolilla. Kartta: Kotkan kaupunki, Tekniset palvelut, Sami Vainio.

Veden syvyys tutkimusalueella on noin 0-16 metriä. Pohja on pääasiassa pehmeää ja osittain hiekkaa ja savea. Rantaviivat ovat enimmäkseen louhetäyttöä, mutta Kuusisen rannassa on säilynyt luonnollista kallioista rantaa.

Tutkimus toteutettiin noin viikko jäiden lähdön jälkeen, jolloin kiintoainespitoiset sulamisvedet olivat kerrostuneet pintaveteen noin kahden metrin syvyyteen saakka. Matalassa vedessä näkyvyys oli heikko, mutta syvemmällä noin 1-3 metriä.

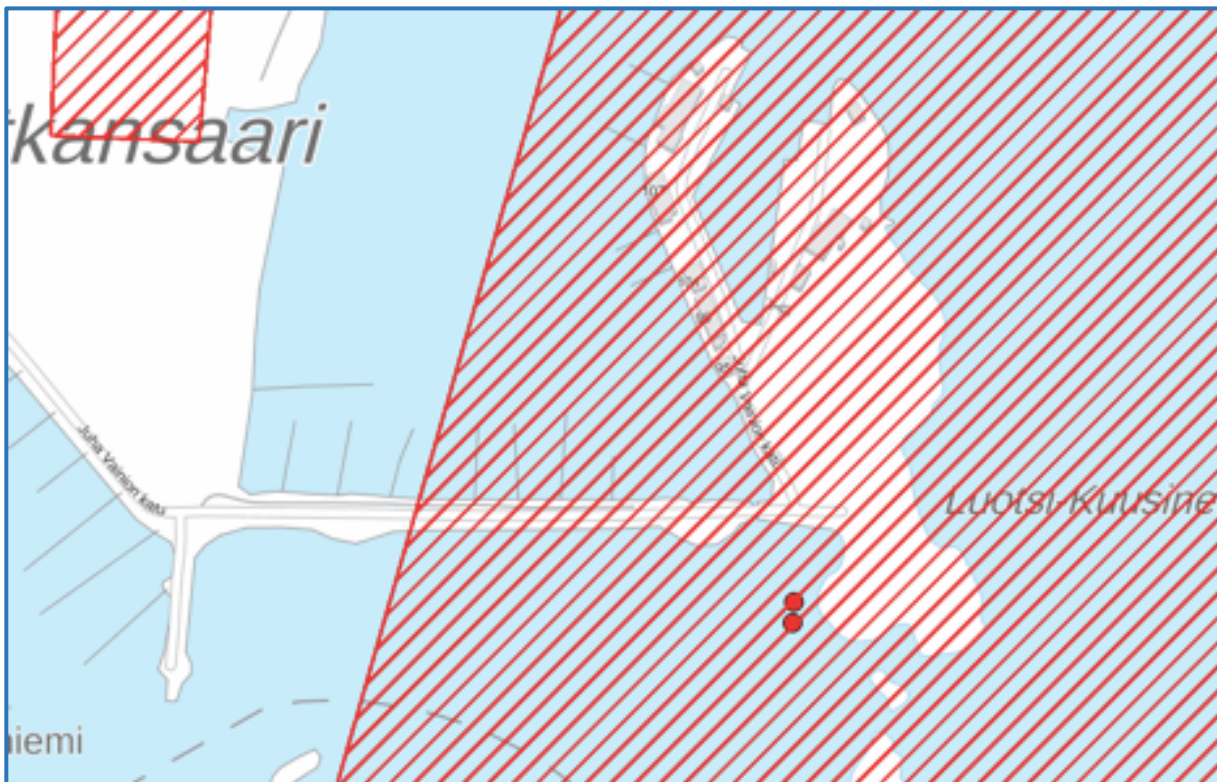

Kartta 3. Peruskarttaote vuodelta 1967. Kotkansaaren ja Kuusisen välistä kulkee viitoitettu veneväylä. Kuusiseen on vielä merkittynä rakennus, joka on vanha luotsiasema. Kartta: MML vanhat peruskartat, KOTKA 3023 12.

Kartta 4. Peruskarttaote vuodelta 1980. Kuusiseen rakennettiin pengertie 1970-luvulla ja pengertien varteen rakennettiin pienvenesatama. Kuusisen luotsiasemaa ei ole enää olemassa. Kartta: MML vanhat peruskartat, KOTKA 3023 12.

Tutkimusalueella sijaitsee kaksi muinaisjäänneksiä suojeltua hylkyä (mj.tunnus 1119 ja 1132). Tutkimusalueen itäosa on määritelty kuuluvaksi Ruotsinsalmen meritaistelun alueeseen (mj.tunnus 1000018473).

Kartta 5. Muinaisjäänneksiä suojellut hylyt Luotsi-Kuusisen rannassa on merkitty punaisilla palloilla. Punainen rasteri merkitsee Ruotsinsalmen meritaistelun alueen rajausta. Karttalähde: MML/paikkatietoikkuna.

Kuva 1. Juhla Vainion kadun pengertietä kuvattuna kohti pohjoista. Vasemmalle jää Luotsi-Kuusinen. Kuva on otettu hyllyn 1132/Kuusisen Jaala kohdalta.

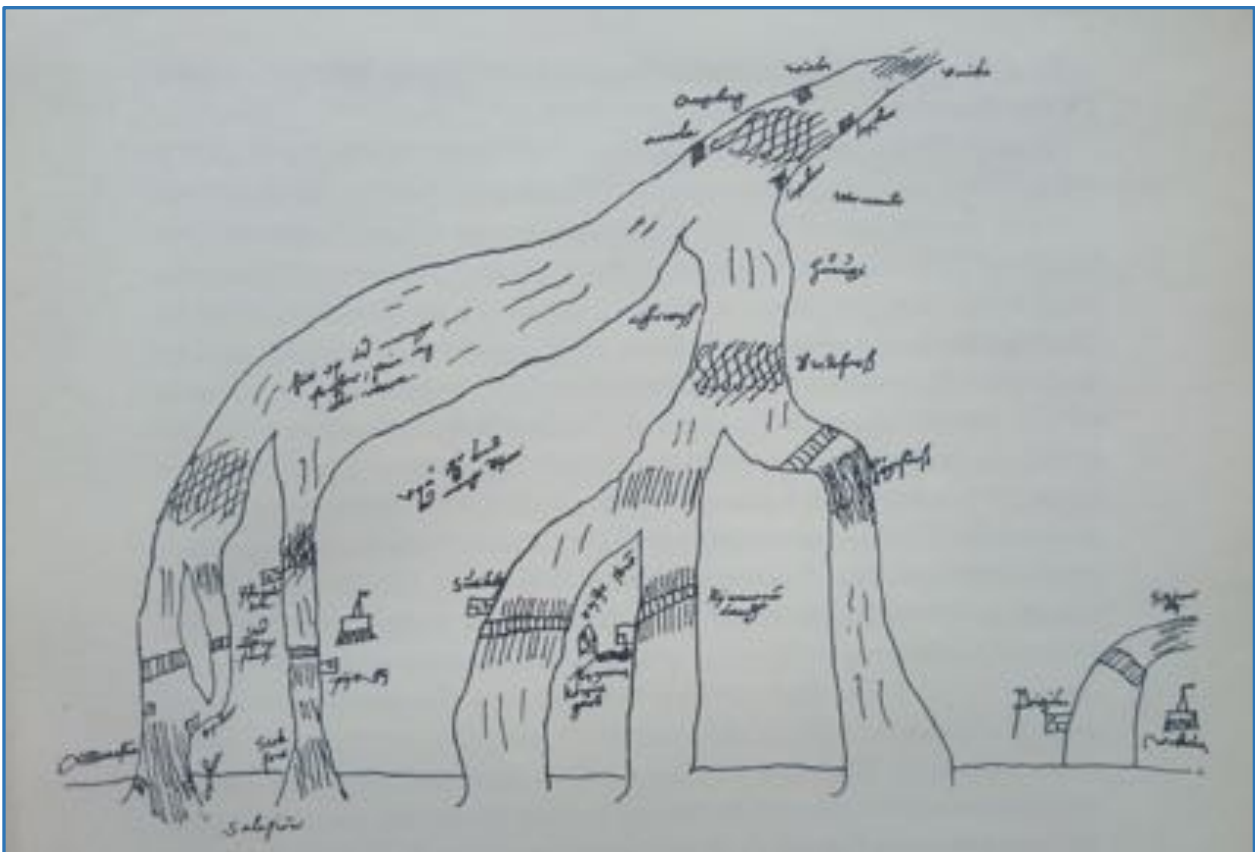
6. ALUEEN HISTORIAA

6.1. VARHAISTA HISTORIAA

Kivikaudella merenpinta on ollut jopa parikymmentä metriä tutkimusalueen nykyistä merenpintaa korkeammalla. Kymijoen suistoalue on ollut kuitenkin asuttuna vuosituhansia. Historiallisista lähteistä tiedetään, että nykyisen Kotkan alue on sijainnut aktiivisen kauppareitin varrella. Itämeren alueen purjehdusreitit Suomen etelärannikkoa seuraillen ovat olleet käytössä ainakin viikinkiajalta lähtien.

Kyminkartano ja sen tilukset syntyvät vuoden 1350 tienoilla rikkaiden lohiapajien ääreen. Kartano sijoittui Kymijoen jokihaarojen väliselle kannakselle. Kartanon yhteyteen rakennettiin Kyminkartanon kappeli noin vuonna 1430. Kartanon maille perustettiin Kyminlinna vuonna 1790.¹

Varhaisimpia karttoja alueelta ovat Kymijoen alajuoksun asutusta, kulkureittejä ja kalastusta kuvaavat kartat vuodelta 1555 ja 1600-luvulta. Karttoihin on merkitty talojen lisäksi mm. tärkeimmät lohenkalastuspaikat ja sillat.

Kartta 6. Kymijoen suisto kuvattuna vuonna 1555. Karttaan on merkitty Kyminkartano, kosket, lohipadot, sillat ja varhaiskeskiaikainen rajapyykki. Lähde: Kotkan historia 1, sivu 7.

¹ Anttila et al. (toim.) 1953, 16-20, 52.

Kartta 7.

Kymijoen alajuoksu 1600-luvulla nykyisen Kotkan alueella. Karttaan on merkitty talojen ja kirkon sijainnit sekä sillat.

Suurimpien saarten talot on myös merkitty. Karttaselitteen perusteella esimerkiksi numero 2 merkitsee Mussaloo ja 17 on Kuutsalo.

Kartta: Kymin maakirjakartta 1600-luku.
www.vanhakartta.fi, lantmat.lev. 1850 nr 11 kymi a_2.

Kartta 8. Karttaote Kyminkartanon alueesta 1770-1780-luvulla ennen Kyminlinnan rakentamista. Kartta: Kansallisarkiston digitaaliarkisto, Maanmittaushallitus, Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, Rekognosointikartastoon liittyvät erilliset lehdet, Kymmene Elfs Utlopp 1770-1780 (MHA, Ida. 13). <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=23770175>.

6.2. RUOTSINSALMEN MERITAISTELUT

Kustaa III:n Venäjän sota käytiin vuosina 1788-1790 pääasiassa meritaisteluina. Ensimmäinen taistelu Ruotsinsalmessa käytiin vuonna 1789 ja se päättyi venäjän laivaston voittoon. 9.-10.7.1790 käytiin Ruotsinsalmen toinen meritaistelu, jonka Ruotsin saaristolaivasto voitti. Taistelu oli Pohjoismaiden historian suurin meritaistelu laivojen ja miesten lukumäärän mukaan mitattuna. Taisteluun osallistuneiden alusten ja henkilöiden määrä vaihtelee lähteistä riippuen, mutta merialueella arvioidaan olleen noin 500 alusta ja 30 000 miestä.²

Ruotsinsalmen taistelut ovat hyvin dokumentoituja muistiinpanoissa sekä taide- ja karttalähteissä. Esimerkiksi Venäjän keisari Paavali I oli määrännyt, että saaristolaivastossa tuli aina olla mukana historiografi ja piirtäjä. He tekivät tarkkoja rantojen kuvauksia, piirroksia sekä merkitsivät kartalle laivareittejä. Taisteluiden kulku ja esimerkiksi niihin osallistuneet erilaiset alustyyppit ovat hyvin tiedossa osittain jo alusten rakennusvaiheesta lähtien.³

Ruotsinsalmen taistelusta on säilynyt yksityiskohtaista kartta-aineistoa. Alla on karttaote Traverseyn markiisin lokikirjaan liittyvästä kartasta vuodelta 1798, jossa myös Kotkansaaren ja

² Ikonen et al. 2013, 8-9; Jägerskiöld 1990, kansiteksti.

³ Ikonen et al. 2013, 27; Jägerskiöld 1990, 14-38, 126-153; esim. Kansallisarkiston Ruotsinsalmea käsittävät kartta-aineistot.

Kuusisen väliselle vesialueelle on sijoitettu uivia pattereita (ylhäältä alaspäin K, H ja J). Aluetta kutsutaan Ruotsinsalmen rediksi. Karttaselitteessä alukset on nimetty K=Volga, H=Svir ja J=Nuoli.⁴

Kartta 9. Ote Traverseyn markiisin lokikirjaan liittyvästä kartasta vuodelta 1798, jossa myös Kotkansaaren ja Kuusisen väliselle vesialueelle on sijoitettu uivia pattereita (ylhäältä alaspäin K, H ja J). Karttalähde: Ikonen et al. 2013, 28. Alkuperäinen lähde: RGA VMF Pietari. F315.op.1.d.88. Kartan käänös Galina Vangonen.

Alla on karttaote Ruotsinsalmen taistelua kuvaavasta kartasta vuodelta 1790. Kotkansaari ja Kuusinen sijaitsevat kartan yläosassa. Siniset ruotsalaisalukset ja punaiset venäläisalukset on merkitty karttaan taistelun lähtöasemiin.⁵

⁴ Ikonen et al. 2013, 28. Alkuperäinen lähde: RGA VMF Pietari. F315.op.1.d.88. Kartan käänös Galina Vangonen.

⁵ Kansallisarkiston digitaaliarkisto, Sotilaskartat (kokoelma), Ruotsin vallan aikaiset sotilaskartat, Plan af Siöslaget i Svensksund den 9. Julij 1790. (Sotilaskartta Ia* 86/- -).

Kartta 10. Ote Ruotsinsalmen taistelua kuvaavasta kartasta vuodelta 1790. Kotkansaari ja Kuusinen sijaitsevat kartan yläosassa. Kartta: Kansallisarkiston digitaaliarkisto, Sotilaskartat (kokoelma), Ruotsin vallan aikaiset sotilaskartat, Plan af Siöslaget i Svensksund den 9. Julij 1790. (Sotilaskartta Ia* 86/- -). <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=20334755>.

6.3. LINNOITTAMISESTA TEOLLISTUVAAN KAUPUNKIIN

Kymin linnoittaminen aloitettiin 1790-luvulla, jolloin Hovinsaaren pohjoisosaan rakennettiin Kyminlinnan bastionilinnitus. Linnitus ei kuitenkaan vastannut sotilaallisia vaatimuksia ja se purettiin pian. Paikalle ryhdyttiin rakentamaan Kyminlinnaa, viisikulmaista kaponnieerivarustusta.⁶

Krimin sodan hävitysten jälkeen entinen Ruotsinsalmen linnoituskaupunki alkoi nopeasti autioitua. 1850-luvun loppupuolella Haminasta kulkeville ei jäältä johtanut edes tietä Kotkansaarelle.⁷

Syksyllä 1870 ensimmäiset tukit uitettiin Kymijokea alas. Vaikka myllyjä ja sahoja Kymijoen varressa oli ollut jo satoja vuosia, tämän kokeen onnistumisen myötä sahalaitosten perustaminen Kotkaan todettiin kannattavaksi.⁸ Alueen teollistuminen alkoi ja samalla väliluku lähti nopeaan kasvuun. Kotkan kaupunki perustettiin vuonna 1878 ja se sai meri- ja tapulikaupungin oikeudet⁹.

⁶ Kallio 1990, 28-29.

⁷ Hultin 1904, 33-35.

⁸ Hultin 1904, 44, 47.

⁹ Hultin 1904, 77.

6.4. KUUSISEN HISTORIAA

Kuusisen saari liittyy myös osaltaan Ruotsinsalmen taisteluiden historiaan. Saaren rantaan on merkitty vuoden 1790 taistelukartassa venäläisalus, joka on joko ajautunut rantaan tai ajettu sinne tarkoituksella suojaan. Karttaselitteessä kerrotaan kartan S-merkinnän tarkoittavan kovan tuulen ja vaikean sään vuoksi matalaan päätyneitä venäläisaluksia, jotka eivät enää ole päässeet purjehtimaan. Tekstissä kerrotaan myös, että venäläiset polttivat useita omia rantaan juuttuneita aluksiaan.¹⁰

Kartassa saareen merkitty kruunu viittaa Ruotsin kuningas Kustaa III:n sijaintiin Ruotsinsalmen taistelun aikana. Kuninkaan jahti Amadis oli taistelun aikana aivan etulinjan läheisyydessä, mutta myöhemmin kuningas seurasi taistelua Kuusisen saaren kallioilta.¹¹

Kartta 11. Karttaotteessa Kuusisen rantaan on merkitty venäläisalus (punainen ja merkintä S), joka on ajettu tai ajautunut rantaan. Venäläiset polttivat liikuntakyvyttömiä aluksiaan, jotta ne eivät päätyisi vihollisen käsiin. Saareen on merkitty kruunu, mikä tarkoittaa kuningas Kustaan sijaintia taistelun aikana. Kartta: Kansallisarkiston digitaaliarkisto, Sotilaskartat (kokoelma), Ruotsin vallan aikaiset sotilaskartat, Plan af Siöslaget i Svensksund den 9. Julij 1790. (Sotilaskartta Ia* 86/- -). <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=20334755>.

¹⁰ Kansallisarkiston digitaaliarkisto, Sotilaskartta Ia* 86/- -. diginarc: <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=20334755>.

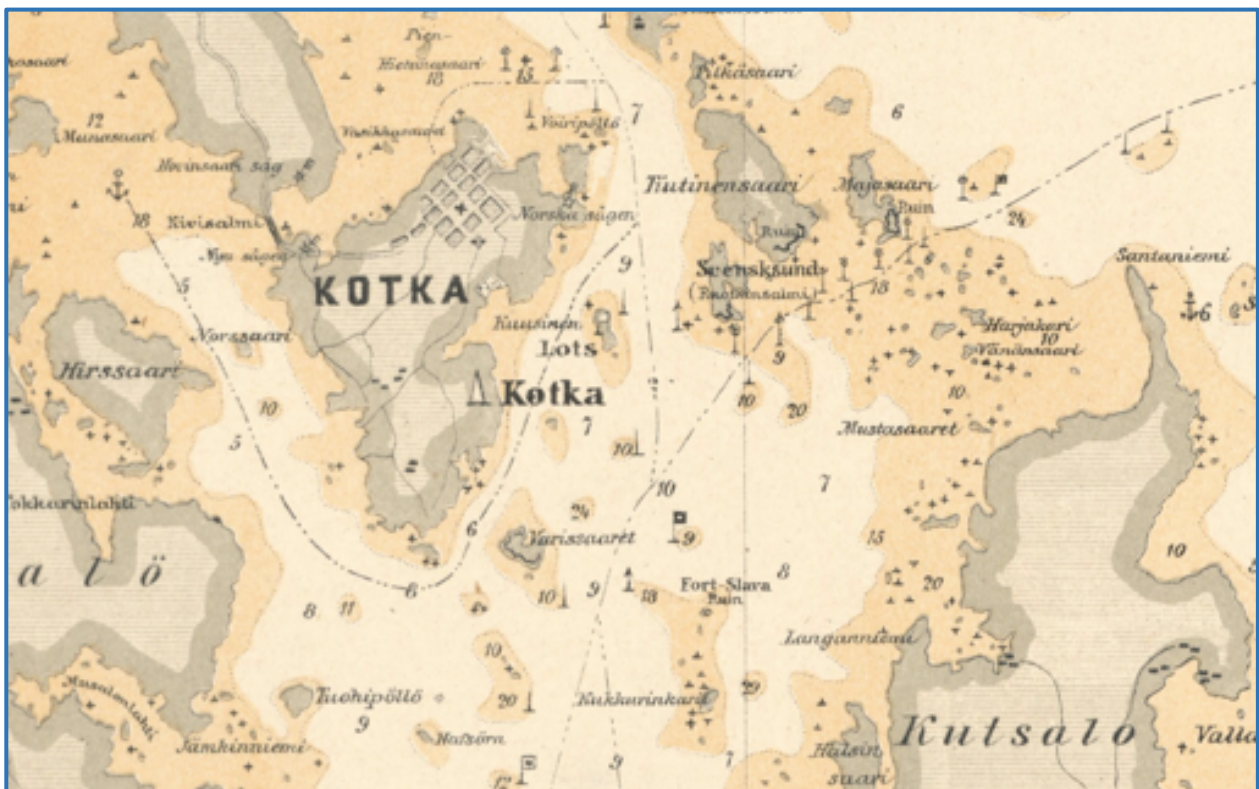
¹¹ Sähköpostikeskustelu Kymenlaakson museon tutkijoiden Vilma Lempiäinen ja Timo Olsson kanssa 20.3.2018 Kuusisen historiasta. Lähdetietona tutkijat käyttivät Kuninkaan viimeinen kortti, Viipurinlahden ja Ruotsinsalmen meritaistelut -teosta (Jussi T. Lappalainen 2011), sivu 179.

Luotsaustoiminnasta on Kotkassa ainakin 1600-luvulle yltävät perinteet. Vuonna 1768 Kymenkartanon maakunnassa oli 33 luotsia, joista 14 toimi Haapasaarella ja 6 Kuutsalossa.¹²

Kuusisen aktiivinen käyttö alkaa luotsitoimintojen asetuttua saareen vuonna 1879. Karttalähteissä ei ole merkittyjä rakennuksia ennen tätä. Kotkan satamapiirin eteläinen raja kulki Kuusisen kautta.¹³

Kuutsalon luotsien vartiopaikkana oli 1800-luvun alkupuolella Fort Slava eli Kukouri. Luotsiasema siirrettiin Kuusiseen vuonna 1879. Saaren kalliolle rakennettiin ensin ”vartoustupa” ja 1880 luvun alussa kaivo, laiturit ja venevalkama. Tuvassa oli neljä huonetta, joista yksi kuului luotsivanhimmalle. Kuusisessa oli yleensä seitsemän luotsia vuorollaan töissä. Ensimmäinen kiikari luotsien käyttöön saatiin käytettynä ja korjattuna vuonna 1898.¹⁴

Mikäli liikenne oli vilkasta, vedettiin Kuusisen kalliolla olleeseen salkoon musta pallo, jolloin Kuutsalossa olleet luotsit näkivät saaren kalliolta tähyestäessään, tarvittiinko lisää luotseja Kuusiseen. Mikäli pallo oli salossa puolivälissä, se merkitsi sitä, että luotsit olivat vähenemässä ja kun pallo vedettiin ”toppiin”, oli viimeinenkin luotsi lähtenyt. Silloin etummaisiet vuoromiehet lähtivät kiireesti Kuusiseen. Luotsiasema siirrettiin Kuusisesta Kotkan saarelle vuonna 1933.¹⁵

Kartta 12. Karttaote vuoden 1880 merikortista. Luotsiasema Kuusisessa on merkitty karttaan merkinnällä ”Lots”.

Kartta: Karta Öfver Finlands Södra Skärgård från Pyttis-Fagerö-Kotka-Fredrikshamn. K.G.Ekebon 1880.

<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/92027/1201003292.jpg?sequence=1&isAllowed=y>.

¹² Sähköpostikeskustelu Kymenlaakson museon tutkijoiden Vilma Lempiäinen ja Timo Olsson kanssa 20.3.2018 Kuusisen historiasta. Lähdetietona tutkijat käyttivät Kymin historia 1 -teosta (Arvi Ulvinen et al. 1960), sivut 525-527.

¹³ Kallio 1990, 89, 109.

¹⁴ Luotsi ja Majakka 2016, 17-19.

¹⁵ Luotsi ja Majakka 2016, 17-19.

Alla esitetystä kuvasta on haasteellista päätellä, missä satama on sijainnut. Ilmeisesti kuva on otettu saaren itäpuolelta. Etualalla laiturissa kiinni sijaitseva vene saattaakin olla kiinnitettynä laituriin redillä, eikä rannassa. On todennäköistä, että merenpohjassa on jäänteitä luotsien käyttämien laitureiden arkuista.

Kuva 2. Luotsiasema Kuusisen kalliolla. Kuvausaika 1906. Lähde Kymenlaakson museo, Yleiskokoelma, KyM, YLEV551.

Kartta 13.

Karttaote senaatinkartastosta vuodelta 1886. Luotsiasema on merkitty karttaan punaisella. Kartta: Kansallisarkiston digitaaliarkisto, Viipurin lääniä, Kymen kihlakuntaa, 123,072 km2. [Kotka] (IX 40). <http://digi.narc.fi/digi/slistaus.ka?ay=36290>.

Saaren rantakallioon on hakattu pystysuora viiva sekä poikkiviivat ja niiden yläpuolelle vuosiluvut 1900 ja 1907 (kuva 3). Merkinnot liittyvät vedenpinnan korkeuden dokumentoimiseen. Kohteen koordinaatit ovat ETRS-TM35FIN P 67024232,73 ja I 498054,34 sekä ETRS89 (WGS84) Lat 60°27'29,215" ja Lon 26°57'52,659".

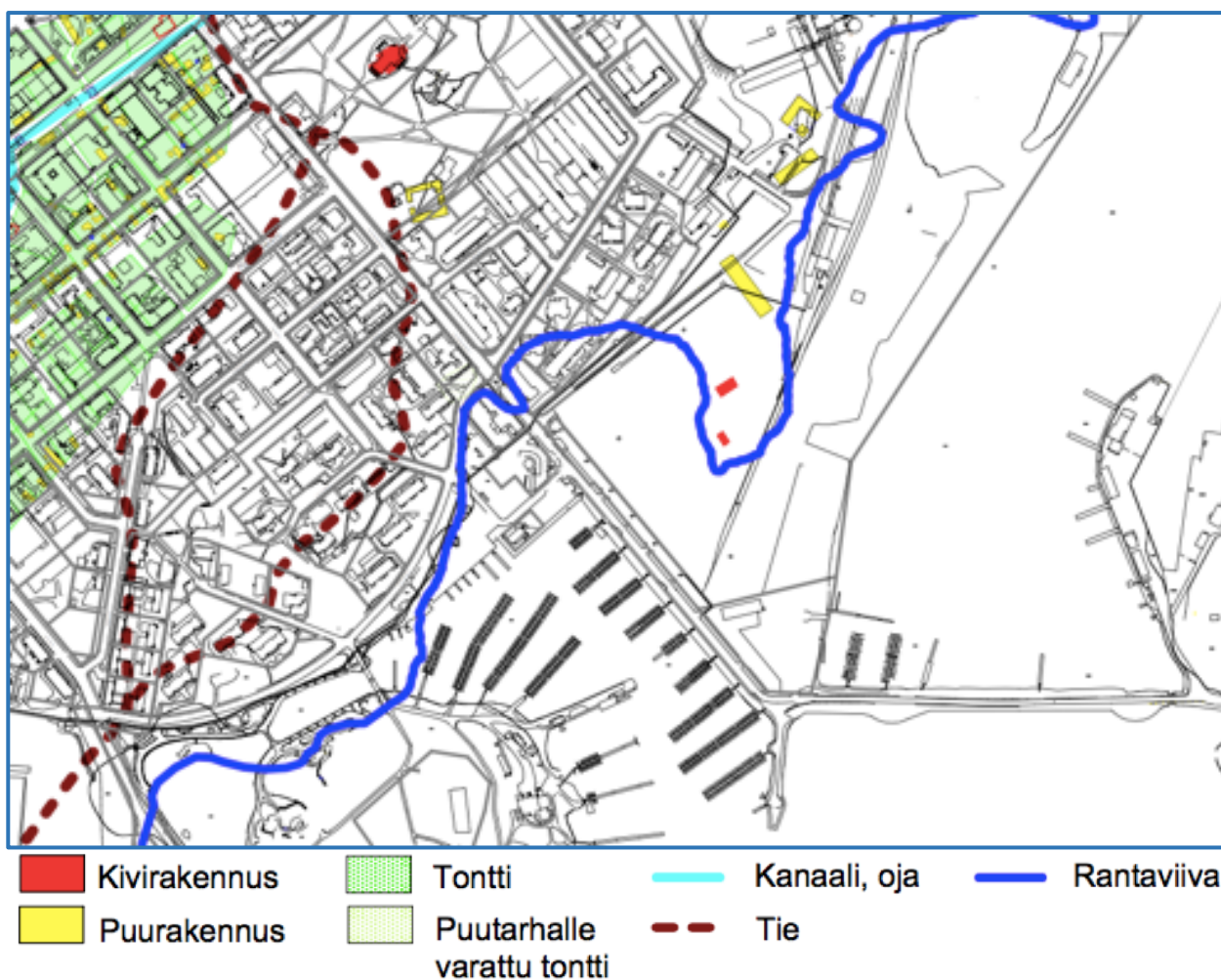

Kuva 3. Kallioon saaren lounaisosassa on hakattu pystysuora viiva ja vuosiluvut 1900 ja 1907. Nämä ovat oletettavasti veden korkeuden mittaamiseen liittyviä merkintöjä.

6.5. KOTKANSAAREN RANNAN HISTORIAA

Kotkansaaren rannat tutkimusalueella on suoristettu täyttömaalla. Rantalinja esimerkiksi vuonna 1801 on kulkenut huomattavasti pohjoisempana (kartta 14). Sen vuoksi tutkimusalueelta ei ole löydettävissä rantaviivan toimintoihin liittyviä rakenteita, kuten laitureita.

Ennen pengertien rakentamista Kuusiseen Kotkansaaren ja Kuusisen välistä on kulkenut veneväylä, ja alueella on karttalähteen mukaan sijainnut Ruotsinsalmen redipaikka. Kotkansaaren rannassa on sijainnut sotilasrakennuksia 1800-luvun alkuvuosikymmeninä (kartat 15 ja 16) ja rannassa on ollut pitkä laituri.

Kartta 14. Kotkansaaren rantaviivan (sinisellä) ja historiallisten rakennusten sijainnit vuonna 1801 asemoituna nykyiseen asemakaavakarttaan. Kartan oikeassa reunassa näkyy Luotsi-Kuusinen. Tutkimusalueen ympäristössä Kotkansaaren rantoja on täytetty huomattavasti. Kartta: Hakanpää 2007.

Kartta 15. Karttaote Kotkansaaren alueesta ilmeisesti vuodelta 1804. Kartassa tutkimusalueen edustalle on sijoittunut laituri, jonka sijaintipaikka on nykyään täyttömaan alla. Kuusinen sijaitsee kartan oikeassa reunassa. Kartta: Kansallisarkiston digitaaliarkisto, Maanmittaushallituksen kartat, Alue- ja rajakartat, Charta öfver Perno ladugårds, Jäppilä...byars ägor i Kymmene s:n (MH MH 223/- -). <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=14424249>.

Kartta 16. Karttaote valtion sotilasrakennuksista tutkimusalueella vuodelta 1824. Kuusisessa (kartan alaosassa) ei ole sijainnut sotilasrakennuksia, mutta Kotkansaaren rannassa on runsaasti rakennuksia ja pitkä laituri. Kartta: Kansallisarkiston digitaaliarkisto, VeSA linnoitus- ja rakennuspiirustukset...Ruotsinsalmen sataman, Kotkansaaren ja muiden saarten pääasemakaava. Valtion sotilasrakennukset. 1824-1824 (14). <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=5296649>.

7. TUTKIMUSHISTORIAA

Muinaisjäännösrekisteriin on vuonna 1968 ilmoitettu 39 metriä pitkän palaneen aluksen hylky Kuusisen rannassa (muinaisjäännösrekisteritunnus 1119). Hylystä ei ole tuolloin ilmoitettu mitään tarkentavia tutkimustietoja.

4.-5.6.1975 Kuusisen ympäristössä on etsitty vuonna 1790 rantaan ajelehtinutta venäläiskaleeria (tutkimuskertomus ja hylkypiiirros Kuusisen jaalasta liitteessä 1). Kerrotaan, että alusta ei löydetty, mutta sen sijaan tutkimusryhmä löysi kaksi päivää kestäneissä tutkimuksissa neljä hylkyä Kuusisen rannan läheisyydestä. Yksi näistä hylkyistä päätyi muinaisjäännösrekisteriin tunnuksella 1132/Kuusisen jaala. Kuusisen jaalasta tutkimusryhmä oli saanut tietoa 5.6.1975 paikalliselta palomieheltä, että hylky on noin vuosisadan vaihteessa kalkkilastissa uponnut jaala.

4.6.1975 tutkimusryhmä oli tarkastanut ”kivisen maapenkan” (ilmeisesti pengertien perustuksen) reunukset mahdollisten peittyneiden hylkyjen osalta. Mitään havaintoja penkereen alle hautautuneista hylkyistä ei ollut tehty. Kertomuksessa mainitaan sen sijaan, että noin 50 metriä penkasta etelään löytyi vanhahkon aluksen hylky. Rantakallioon hyllyn kohdalle on vesirajaan hakattu merkit 1900 ja 1907. Tämä löydös viitanee juuri Kuusisen jaalaan, joka sijaitsee kalliohakkausten edustalla. Lisäksi mainitaan toisen proomun löytyneen maapenkan pohjoispuolelta noin 5-20 metriä siltarummun Kotkan puoleiselta penkalta.

5.6.1975 mainitaan jälleen kaksi uutta hylkyä löydetyksi, joista ”toinen oletettavasti saman ikäinen kuin edellisen päivän vanhempi hylky”. Hylkyä on kuvailtu seuraavasti: hyllyn pituus on 25 m ja leveys 10 m. Keulapakka on romahtanut ja laidat jäljellä. Alus oli tyhjä, mitään irtoesineitä ei ollut löydettävissä. Pohjalaudoitus levinnyt keulasta ja perästä. Malliltaan samanlainen kuin eilinen. Toisesta löydetyistä hylkyistä ei ole mitään tarkentavia tietoja.

Kahdesta havaitusta hylystä on raportissa suuntaa antava kirjallinen sijaintitieto, mutta kahdesta muusta hylystä ei ole kirjoitettua tietoa sijainnista. Raportissa mainitaan karttaliite havaittujen hylkyjen sijainnista, mutta se ei ole säilynyt raportin liitteenä.

Mielenkiintoista on, että raportissa ei ole mainintaa palaneesta 39 metriä pitkästä aluksesta, mikä viittaa siihen, että tutkimusryhmä ei ole löytänyt vuonna 1968 ilmoitettua alusta.

8. KENTTÄTYÖT

8.1. VIISTOKAIKULUOTAUS

Kenttätyöt suoritettiin 24.-27.4.2018. Tutkimuksessa käytettiin DeepVision DE3468D-viistokaikuluotainta. Luotaukset tehtiin 680 kHz taajuudella. Kaistoja ajettiin 32 kappaletta 50 + 50 metrin kaistalla. Aineisto tulkittiin kenttätyön yhteydessä DeepView –ohjelmistolla.

Kartta 17. Mosaiikkikuva viistokaikuluotauksen kattavuudesta tutkittavalla alueella. Tutkimusalue on rajattu karttaan keltaisella. Karttapohja: MML peruskartta.

Viistokaikuluotauksissa havaittiin runsaasti anomalioita. Pohjassa on runsaasti uittotukkeja ja satamaan ja ranta-alueeseen liittyvää modernia roskaa. Arkeologisesta näkökulmasta kiinnostavia kohteita kahden muinaisjäännöskohteen lisäksi todettiin kuusi kappaletta. Näistä viisi on hylkyjä ja yksi määrittelemätön puinen rakenne.

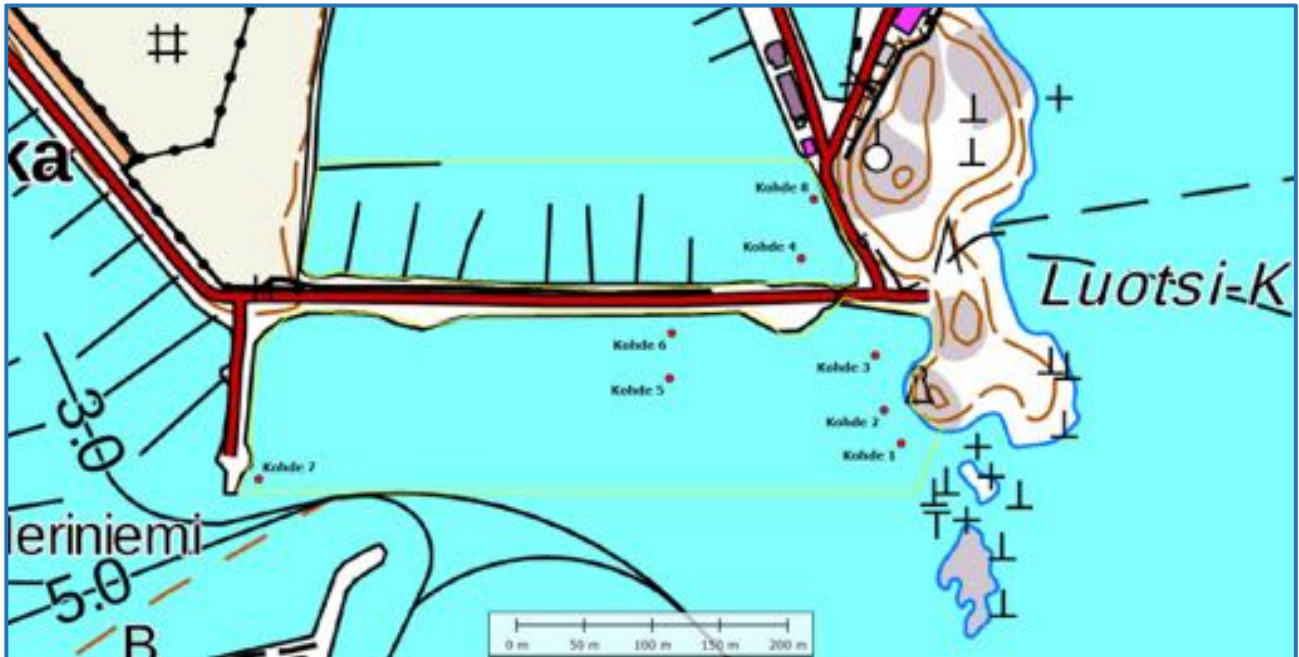
Luotauksessa näkyy myös useita putkia ja kaapeleita sekä niihin liittyviä ruoppauskaivantoja.

8.2. KOHTEIDEN TARKASTUKSET

Havaitut epäselvät tai kulttuuriperintöön viittaavat anomaliat tarkastettiin sukeltaen. Selvästi moderneja pienveneiä ei tarkastettu. Matalassa vedessä sijaitsevien kohteiden hahmottaminen oli haasteellista huonon näkyvyyden vuoksi. Kaikista tarkastetuista kohteista kuvattiin videokuvaa. Pengerrettyjen rantojen läheisyydessä on runsaasti modernia satama-altaisiin usein päätyvää romua ja ajalehtinutta puutavaraa. Kohteiden ympäristössä ja matalilla ranta-alueilla sukellettiin pohjaa tarkkaillen laajempia alueita mahdollisten viistokaikuluotauksessa näkymättömien kohteiden havaitsemiseksi. Rantavyöhykkeiltä ei löydetty mitään kulttuuriperintöön viittaavaa.

9. KOHTEET

Tutkimuksen yhteydessä tarkastettiin ja dokumentoitiin muinaisjäännösrekisterin kohteet 1119 ja 1132 (kartassa alla kohteet 1 ja 2). Lisäksi tarkastettiin kuusi muuta mielenkiintoista anomaliaa (kohteet 3-8).

Kartta 18. Havaittujen kohteiden sijainnit on merkitty karttaan punaisella. Karttapohja: MML/peruskartta.

KOHDE 1. HYLKY 1119, LUOTSI-KUUSINEN

Kohteen ID: 1119	
Nimi: Luotsi-Kuusinen	Kunta: Kotka
Laji: Kiinteä muinaisjäännös	Vedenalainen: Kyllä
Tyyppi: Alusten hylkyt	Tyyppin tarkenne: Puu
Lukumäärä: 1	
Ajoitus: Historiallinen	Ajoitustarkenne: Vuosi 1790
Koordinaatit: WGS84 60°27.471' N, 26°57.874' E, TM35FIN P 6702403, I 498051	
Syvyys max: 4,8 metriä	Syvyys min: 1,5 metriä
Koordinaattiselite: GPS mittaus kohteen keskipisteestä	
TM35 karttalehti: L4344G3	
Kuvaus: Muinaisjäännösrekisterin tiedot hylystä: "Kuusisen lounaispuolella, Kuusisen lounaiskärjestä kohti Pikku Varissaarta. Palaneen puualuksen hylky, jonka pituus on 39 m ja leveys 10 m. Masto (pyöröpuu) sijaitsee n. 6 metrin päässä keulasta. Rungon kaarien leveys 40 cm." Hylky on ilmoitettu museovirastolle vuonna 1968. Hylky sijaitsee 85 metrin päässä pengertiestä. Hylky makaa kölillään styyrpuurin puolen kyljelle kääntyneenä. Keula osoittaa kohti pohjoista. Alus on tasasaumainen ja se on valmistettu männystä. Peräranka on pystyssä ja siinä jäljellä yksi rautainen peräsimen kannatin. Rangan yläosaa ei ole jäljellä. Aluksen peräosassa kyljet ovat revenneet irti perärangasta. Peräpeilistä ei vaikuta olevan osia jäljellä.	

Ainakin kaksi typpiporttia on näkyvissä styyrpuurin puolen kyljessä aivan merenpohjan tasossa. Toisen tykkiportin sisäpuolella on avaamiseen käytetty rautalenkki. Todennäköisesti styyrpuurin puolen kylki ja hyllyn pohja ovat hyvin säilyneet sedimentin sisällä. Paapuurin puolen kylki on alimmilta näkyviltä osiltaan hyvin säilynyt.

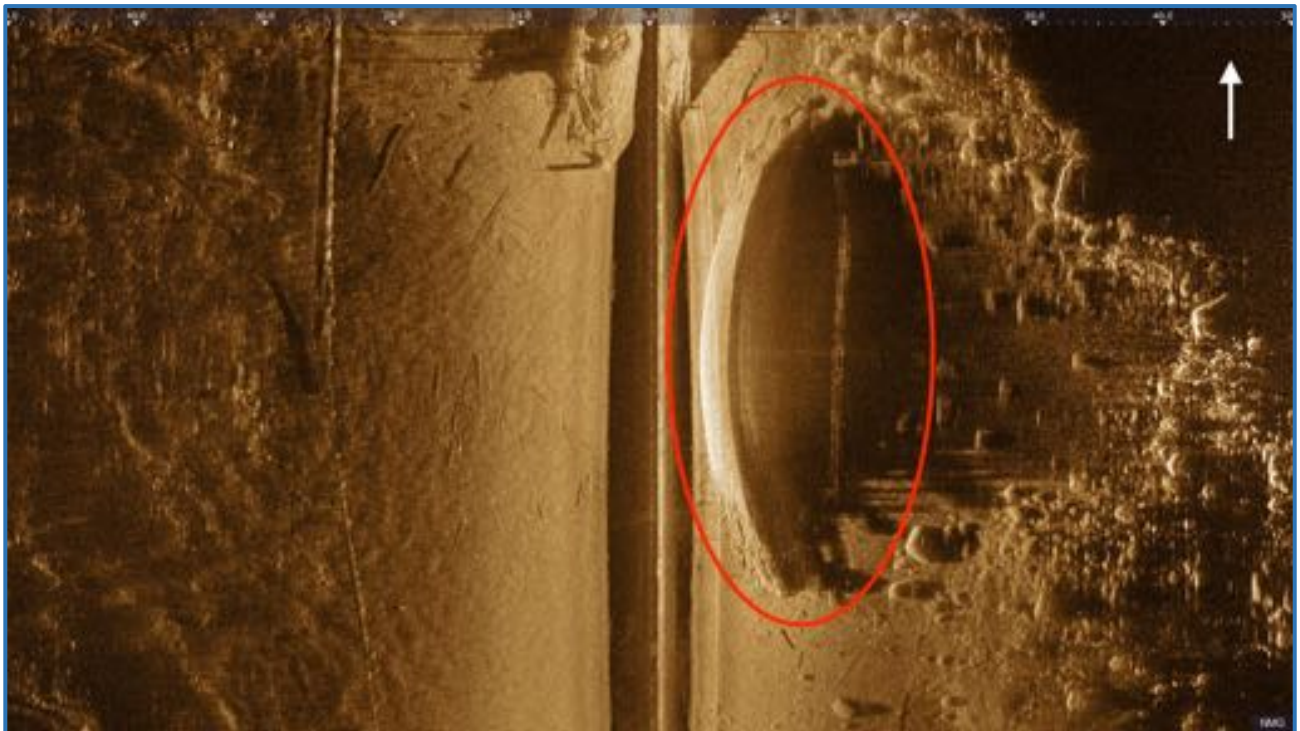
Kaarirakenne on jyrkevä. Alus on rakennettu kaaret aivan toistensa viereen asentamalla. Sisäpuolella on lisäksi kylkiä tukevat v-rakenteet. Kansirakenteita ei ole jäljellä, mutta kantta kannatelleet massiiviset polvet ovat osittain paikoillaan. Irronneita polvia makaa myös hyllyn sisällä.

Keula on ulkopuolelta ilmeisesti vahvistettu metallilaatoilla. Keularanka on paikoillaan kiinni kölissä ja alemmat kylkilaudat ovat siinä edelleen kiinni. Rangan yläosa on katkennut irti. Sikoköli on osittain näkyvissä keulasta alkaen. Tutkimuksen yhteydessä ei tehty havaintoja mastosta tai takiloinnista. Kylkilautoja on romahtaneena hyllyn sisällä ja ulkopuolella.

Hyllyn sisällä on joitain suurempia krustittuneita rautakeskittymiä, joista ei saatu selvää, mitä ne ovat. Mitään esineistöä ei havaittu hyllyn sisällä tai sen ympäristössä. Alukseen mahdollisesti jäänyttä esineistöä voi olla säilyneenä esimerkiksi rungon sisällä sedimenttiin ja puutavaraan peittyneenä. Hylky on iso ja sen kattava dokumentointi ja ymmärrys eri osien sijainnista vaatisivat paremman näkyvyyden vedessä. Merkkejä tulipalosta on vaikea todentaa, mutta on mahdollista, että alus on palanut. Ainakin se on ylemmiltä osiltaan erittäin pahasti hajonnut.

On mahdollista, että vuoden 1968 hylkiy ilmoituksen ”pyöröpuu” viittaisi alueella esiintyviin tukkeihin. On myös mahdollista, että mastoa ei löydetty tämän tutkimuksen yhteydessä tai se on ajelehtinut kauemmas. Hyllyn ympäristössä kävi tutkimuksen aikana aallokon muodostama virtaus, joka liikutti hyllyn irrallisia tai huonosti kiinni olevia osia huomattavasti. Luonnonvoimat ovat todennäköisesti rikkoneet matalassa vedessä sijaitsevan hyllyn ylempiä osia ajan kuluessa.

Esitutkimusvaiheessa löydettiin kartta Ruotsinsalmen vuoden 1790 taistelun alusten sijainneista, jossa Kuusisen rantaan on merkitty venäläisalus. On mahdollista, että kyseessä on sama alus. Joka tapauksessa kyseessä vaikuttaa olevan sota-alus. Hyllyn tarkempi identifiointi ja iän määrittäminen vaativat jatkotutkimuksia.

Kuva 4. Viistokaikuluotauskuva kohteesta 1, hylky Luotsi-Kuusinen/mj.kohde 1119.

Kuva 5.

Kohde 1. Tykkiportti aluksen sisäpuolelta kuvattuna.

Kuva 6.

Kohde 1. Tykkiportti aluksen ulkopuolelta kuvattuna.

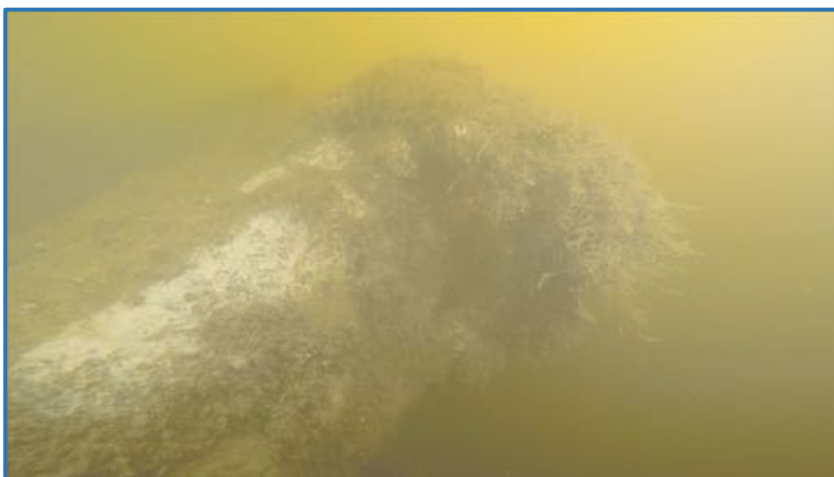
Kuva 7.

Kohde 1. Aluksen sisäpuolella kylkien rakennetta on vahvistettu V:n muotoon asennetuilla palkeilla.

Kuva 8.

Kohde 1. Kyljen rakenne ylhäältä päin kuvattuna. Vasemmalla sisälauditus ja keskellä kaarien päät. Kaaritus on erittäin tiheä.

Kuva 9.

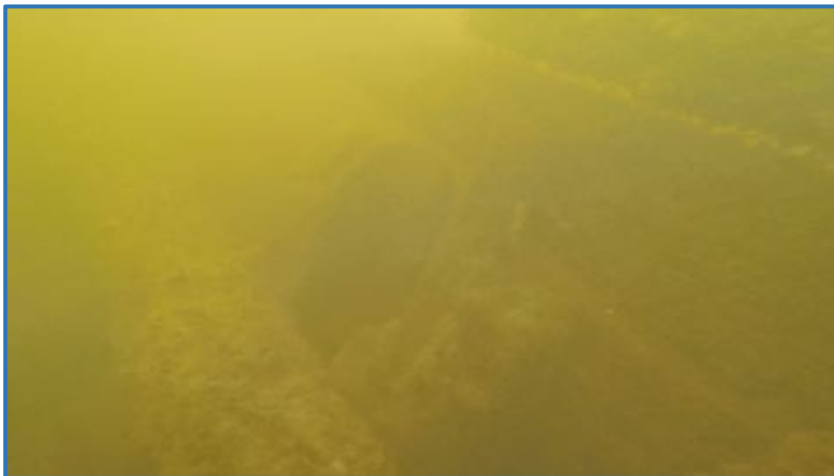
Kohde 1. Peräranka on pystyssä ja siinä on jäljellä rautainen peräsimen kannatin. Itse peräsimestä ei tehty havaintoja.

KOHDE 2. HYLKY 1132, KUUSISEN JAALA

Kohteen ID: 1132	
Nimi: Kuusisen jaala	Kunta: Kotka
Laji: Kiinteä muinaisjäänös	Vedenalainen: Kyllä
Tyyppi: Alusten hylt	Tyypin tarkenne: Puu
Lukumäärä: 1	
Ajoitus: Historiallinen	Ajoitustarkenne: 1900-luvun alku
Koordinaatit: WGS84 60° 27,484' N ja 26° 57,860' E, TM35FIN P 6702427, I 498038	
Syvyys max: 3,3 metriä	Syvyys min: 2,9 metriä
Koordinaattiselite: GPS mittaus kohteen keskipisteestä	
TM35 karttalehti: L4344G3	
Kuvaus: Muinaisjäänösrekisterin tiedot hylystä: "Noin 20 metriä rannasta ja 50 metriä Kuusisen pengertiestä kalkkijaalan hylky, jonka arvioit mitat noin 28 m x 8 m, korkeus noin 1,5 metriä. Aluksen syvyys 2,2 metriä lastin päältä. Hylky makaa N-S suunnassa (keula N?), sen vieressä on toinen hylky noin 10 metriä etelään." Hylky sijaitsee 60 metrin päässä pengertiestä. Hylky on ilmoitettu museovirastolle vuonna 1975. Kuusisen rannan tutkimuskertomus vuodelta 1975 on liitteessä 1. Kertomuksen liitteenä on mm. Harry Alopaeuksen piirros hylystä. Alopaeuksen piirros hylystä on kuvaava. Hylky makaa (oletettavasti) perä kohti pohjoista. Hyllyn peräosasta on irronnut osia ja sen ulkopuolella on irtonaista puutavaraa runsaasti. Hylky makaa tasaisella pohjalla. Sen koko on noin 26,5 x 9,5 metriä. Hyllyssä on sisälauditus ja kaaret ovat osin pareittain. Alus on tasasaumainen. Keula- ja perärangat ovat paikoillaan, mutta kylkilaudat ovat irronneet rangasta paikoiltaan. Hyllyn sisällä on hajonnut puinen tynnyri. Hyllyn päällä on siististi nipussa muutamia tukkeja, jotka ovat mahdollisesti osa lastia tai uponneet sattumalta hyllyn päälle. Hyllyn sisällä on myös kiviä, jotka voivat olla osa lastia, esimerkiksi rakennuskiviä tai päätyneet hylkyyn myöhemmin. Kalkkia on runsaasti näkyvissä hyllyn sisällä. Jaala sijaitsee vain kahdeksan metrin päässä kohteesta 1. Tutkimuksen yhteydessä heräsi ajatus, että olisiko jaala osunut hylkyyn ja ottanut vettä sisään sen vuoksi. Hylky sijaitsee rantakalliossa sijaitsevan kalliohakkauksen (vuosiluvut 1900 ja 1907) edustalla. Huonon näkyvyyden vuoksi kuva-aineisto hylystä on heikkolaatuista. Viistokaikuluotauskuva antaa hyvän käsityksen aluksen muodosta ja lastin sijoittumisesta hyllyn sisällä.	

Kuva 10. Viistokaikuluotauskuva kohteesta 2, Kuusisen jaala/mj.kohde 1132.

Kuva 11.

Kohde 2. Aluksen kylkeä sisäpuolelta kuvattuna. Oikealla ulkolaudoitus ja keskellä kaksi kaarta.

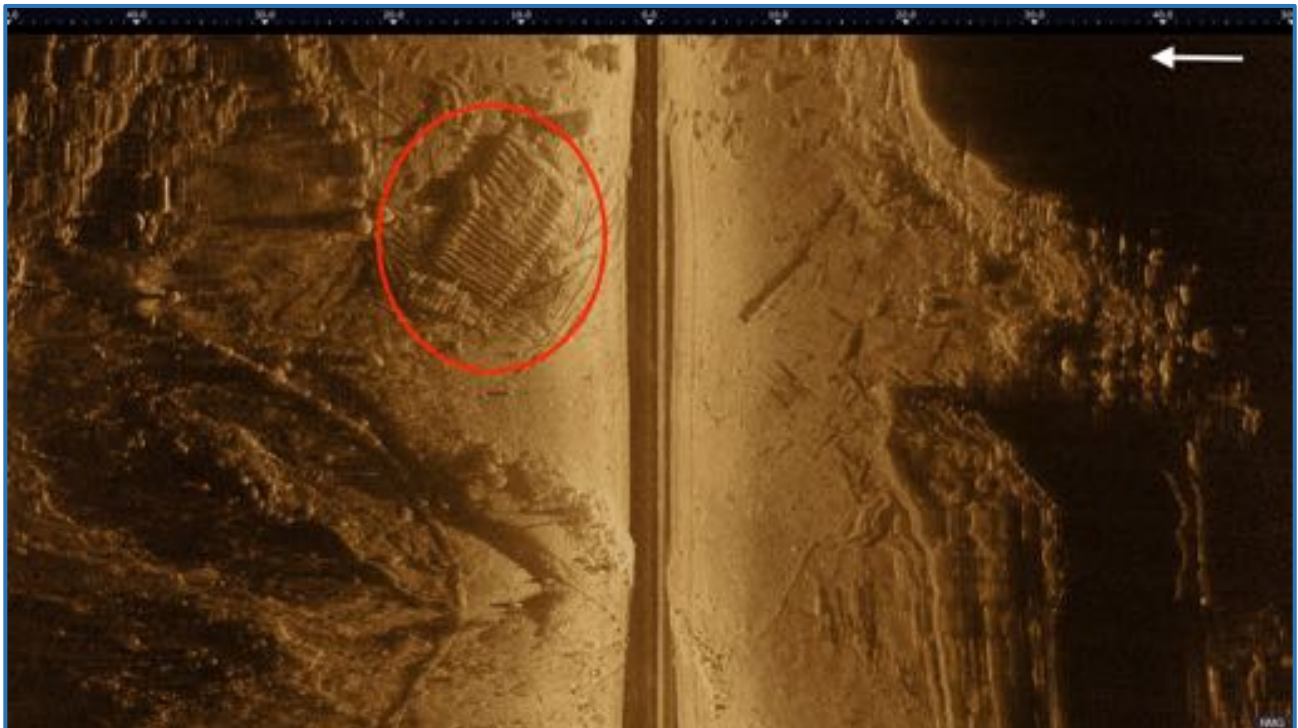

Kuva 12.

Kohde 2. Kalkkia on runsaasti hyllyn sisällä.

KOHDE 3. PROOMU

Kohteen ID: Uusi kohde	
Nimi: Kuusisen proomu 1 (ehdotus)	Kunta: Kotka
Laji: Muu kohde	Vedenalainen: Kyllä
Tyyppi: Alusten hylät	Tyypin tarkenne: Puu
Lukumäärä: 1	
Ajoitus: Historiallinen	Ajoitustarkenne: 1950-luku (?)
Koordinaatit: WGS84 60° 27,506' N ja 26° 57,852' E, TM35FIN P 6702468, I 498031	
Syvyys max: 3 metriä	Syvyys min: 2,7 metriä
Koordinaattiselite: GPS mittaus kohteen keskipisteestä	
TM35 karttalehti: L4344G3	
Kuvaus: Suorakaiteen muotoinen proomu, jossa ei ole sisällä lastia. Proomu on kooltaan noin 13 x 7 metriä. Rautaiset kaaret noin 60 cm välein, jotka on pultattu suurilla pulteilla kiinni muuten puiseen runkoon. Laidat eivät ole säilyneet pystyssä ja toisessa päässä hylkyä on suurehko hylystä irronnut osa. Pohja- ja kylkilankut ovat paksuja. Ei sisälaudoitusta. Tasasaumainen. Päällä muutamia myöhemmin tipahtaneita louhittuja kiviä. Ympäristöön on levinnyt runsaasti puutavaraa, pyöreitä tukkeja ja lankkuja. Uponnut lastissa? Kyseessä on todennäköisesti proomu, joka havaittiin alueen tutkimuksissa vuonna 1975 (liite 1).	

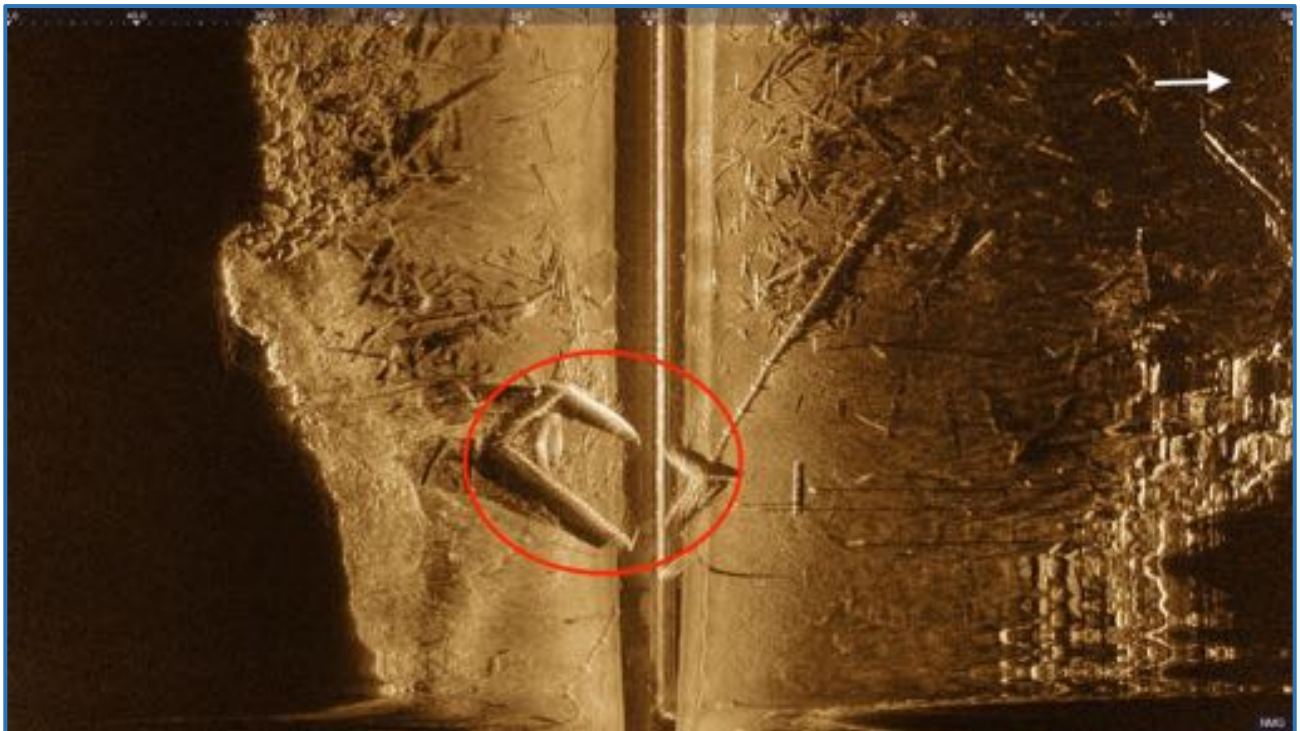
Kuva 13. Viistokaikuluotauskuva kohteesta 3. Proomu on uponnut tai upotettu ilman lastia.

Kuva 14. Kohde 3. Proomun pohjalaudoitusta ja pohjapalkki, josta lähtee rautainen kylkikaari ylöspäin.

KOHDE 4. PROOMU JA SOUTUVENE

Kohteen ID: Uusi kohde	
Nimi: Kuusisen proomu 2 (ehdotus)	Kunta: Kotka
Laji: Muu kohde	Vedenalainen: Kyllä
Tyyppi: Alusten hylät	Tyypin tarkenne: Puu
Lukumäärä: 1	
Ajoitus: Historiallinen	Ajoitustarkenne: 1950-luku (?)
Koordinaatit: WGS84 60°27.545' N, 26°57.793' E, TM35FIN P 6702540, I 497977	
Syvyys max: 3,3 metriä	Syvyys min: 2,9 metriä
Koordinaattiselite: GPS mittaus kohteen keskipisteestä	
TM35 karttalehti: L4344G3	
Kuvaus: Suorakaiteen muotoinen puinen proomu, jossa metallikaaritus. Hylky on kooltaan noin 13,5 x 7,2 metriä. Hylky on tasasaumainen ja ilman sisälaudoitusta. Irtonaisia tukkeja ja lankkuja sisällä. Laidat ovat ehjät ja pystyssä. Parempikuntoinen kuin kohde 3, mutta todennäköisesti suunnilleen saman ikäinen. Kooltaan 13 x 7 metriä. Sisälle on uponnut limisaumainen soutuvene, jossa on puukaaritus. Todennäköisesti karannut ja uponnut soutuvene. Proomun kulman ylitse kulkee pohjaan laskettu putki. Kyseessä on todennäköisesti proomu, joka havaittiin alueen tutkimuksissa vuonna 1975 (liite 1).	

Kuva 15. Viistokaikuluotaukskuva kohteesta 4. Proomun sisään on uponnut puinen soutuvene.

Kuva 16. Proomussa on rautaiset kaaret ja ehjät laidat.

Kuva 17. Kohde 4. Proomun parras.

Kuva 18. Kohde 4. Proomun sisällä on puuvene.

Kuva 19. Kohde 4. Vene on limisaumainen ja kaaret ovat puuta.

KOHDE 5. PITKÄ PUINEN RAKENNE

Kohteen ID: Uusi kohde	
Nimi: -	Kunta: Kotka
Laji: Mahdollinen muinaisjäännös	Vedenalainen: Kyllä
Tyyppi: ?	Tyypin tarkenne: Puu
Lukumäärä: 1	
Ajoitus: Historiallinen	Ajoitustarkenne: 1800-1900-luku (?)
Koordinaatit: WGS84 60°27.497' N, 26°57.687' E, TM35FIN P 6702451, I 497879	
Syvyys max: 9,4 metriä	Syvyys min: 8,0 metriä
Koordinaattiselite: GPS mittaus kohteen keskipisteestä	
TM35 karttalehti: L4344G3	
Kuvaus: Pohjasta pystyssä rivissä olevia neliskanttiseksi veistettyjä hirsii, jotka ovat olleet alaosaan kiinnitettynä toisiinsa lovetulla poikittaisella hirrellä. Rakenne jatkuu sedimentin sisään. Siitä on näkyvissä noin metrin korkuiset rakenteet. Rakenne on pituudeltaan 11,5 metriä pitkä. Muodoltaan se on kuin ylösalaisin käännetty A-pukki, jonka jalat osoittavat viistosti ylös. Ylöspäin osoittavat hirret on selvästi katkaistu sahaamalla samaan mittaan. Käyttötarkoitusta kyseiselle rakenteelle on vaikea kuvitella. Se sijaitsee niin syvällä, että se ei todennäköisesti liity esimerkiksi väyläesteseen. Mahdollisesti se on osa laituria, jonka jäät olisivat kuljettaneet rannasta nykyiseen sijaintiinsa tai liittyy esimerkiksi pengertien rakentamiseen. Viistokaikuluotauksuvassa vaikuttaa siltä, että rakenteessa on mutka, mutta todellisuudessa se on suora.	

Kuva 20. Viistokaikuluotauksukuva kohteesta 5. Pitkä puinen rakenne on suora huolimatta kuvassa näkyvästä mutkasta.

Kuvat 21-24. Kohde 5. Puinen monitahoinen kohde, joka näyttää ylösalaisin kääntyneeltä A-pukilta.

KOHDE 6. JOLLA JA IRTONAISTA TAVARAA

Kohteen ID: Uusi kohde	
Nimi: -	Kunta: Kotka
Laji: Muu kohde	Vedenalainen: Kyllä
Tyyppi: Alusten hylät	Tyypin tarkenne: Lasikuitu (?)
Lukumäärä: 1	
Ajoitus: Historiallinen	Ajoitustarkenne: Moderni
Koordinaatit: WGS84 60°27.515' N, 26°57.689' E, TM35FIN P 6702484, I 497881	
Syvyys max: 7,2 metriä	Syvyys min: 6,7 metriä
Koordinaattiselite: GPS mittaus kohteen keskipisteestä	
TM35 karttalehti: L4344G3	
Kuvaus: Moderni pienvene tai jolla rantapenkereen reunaan uponneena. Kooltaan 2 x 1,2 metriä. Samassa yhteydessä modernia roskaa ja ajelehtinutta puutavaraa.	

Kuva 25. Viistokaikuluotauskuva kohteesta 6.

KOHDE 7. VENEEN HYLKY

Kohteen ID: Uusi kohde	
Nimi: -	Kunta: Kotka
Laji: Muu kohde	Vedenalainen: Kyllä
Tyyppi: Alusten hylt	Tyypin tarkenne: Puu tai lasikuitu
Lukumäärä: 1	
Ajoitus: Historiallinen	Ajoitustarkenne: Moderni
Koordinaatit: WGS84 60°27.457' N, 26°57.357' E, TM35FIN P 6702377, I 497577	
Syvyys max: 9,8 metriä	Syvyys min: 49,6metriä
Koordinaattiselite: GPS mittaus kohteen keskipisteestä	
TM35 karttalehti: L4344G3	
Kuvaus:	
Pienveneen hylky kooltaan 4 x 1,3 metriä. Puuta tai lasikuitua.	

Kuva 26. Viistokaikuluotauskuva kohteesta 7.

KOHDE 8. TASAPERÄINEN VENE

Kohteen ID: Uusi kohde	
Nimi: -	Kunta: Kotka
Laji: Muu kohde	Vedenalainen: Kyllä
Tyyppi: Alusten hylät	Tyypin tarkenne: Lasikuitu (?)
Lukumäärä: 1	
Ajoitus: Historiallinen	Ajoitustarkenne: Moderni
Koordinaatit: WGS84 60°27.566' N, 26°57.805' E, TM35FIN P 6702583, I 497986	
Syvyys max: 4,1 metriä	Syvyys min: 3,7metriä
Koordinaattiselite: GPS mittaus kohteen keskipisteestä	
TM35 karttalehti: L4344G3	
Kuvaus: Tasaperäinen vene kooltaan 4,2 x 1,8 metriä. Hyvin selvärajaisena kaiussa, joten todennäköisesti lasikuitua enemmän kuin puuta.	

Kuva 28. Viistokaikuluotauskuva kohteesta 8.

10. TULOSTEN TULKINTA

Tutkimuksessa ei havaittu uusia muinaisjäännöksiä rakennustyön yhteydessä merenpohjaan läjitettävien maamassojen alueella. Sen sijaan kohteet 4 ja 8 tulevat todennäköisesti peittymään työn yhteydessä. Kyseessä on noin 50-luvulle ajoittuva hinattava proomu sekä moderni pienvene. Mahdollisesti myös kohde 6, joka on myös moderni vene, tulee peittymään rakennustyön yhteydessä.

Koko tutkimusalueella havaittiin yksi uusi mahdollinen muinaisjäännös, jonka funktiota ei saatu tutkimuksessa selville. Kyseessä on kohde 5, joka on 11,5 metriä pitkä puinen monitahoinen rakenne. Se sijaitsee noin yhdeksän metrin syvyydessä ja voi olla päätynyt veteen laituri- tai muista rakenteista rannalta. On myös mahdollista, että kyseessä on jonkinlainen pukki. Puisen rakenteen ikää on vaikea määritellä ilman ajoittavia näytteitä. Kohde ei ole vaarassa peittyä, mutta se sijaitsee melko lähellä pengertietä.

Työn yhteydessä tarkastettiin kaksi hylkyä, jotka ovat muinaisjäännöksinä suojeltuja. Vaikuttaa siltä, että suurempi hylkyistä on Ruotsinsalmen taisteluun liittyvä alus. Aluksessa havaittiin tykkiportteja ja sen rungon rakenne on erityisen massiivinen. Mahdollisesti kyseessä on vuoden 1790 taistelussa rantaan ajautunut venäläisalus, joka on kuvattu karttalähteessä Kuusisen rantaan. Hylky sijaitsee matalassa vedessä ja on erityisesti matalimmilta osiltaan luonnonvoimien liikuteltavissa.

Toinen tarkastettu hylky on kalkkilastissa ilmeisesti 1900-luvun alkupuolella uponnut jaala, josta on tarkastuskertomus ja piirros vuodelta 1975. Hylkypiirros kuvaa hylkyä hyvin, mutta nykyään sen yläosat vaikuttavat 1970-lukua rikkoontuneemmilta. Myös tämä hylky sijaitsee matalassa vedessä.

Kohde 1 sijaitsee 85 metriä ja kohde 2 noin 60 metriä pengertiestä lähimmästä pisteestä mitattuna. Voi olla tarpeellista arvioida, vaikuttaako merenpohjan paalutus hylkyihin.

Vedenalaisen kulttuuriperinnön paikantamista kaukokartoittamalla tai sukeltaen ei voida milloinkaan tehdä täysin aukottomasti. Sen vuoksi on otettava huomioon, että rakennustyön yhteydessä voidaan kohdata esimerkiksi sedimentin sisään hautautuneita hylkyjä ja niiden osia tai muita rakenteita. Tällaisessa tapauksessa on viipymättä otettava yhteyttä Museovirastoon

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

- Anttila et al. (toim.) Leo Anttila, Aimo Halila, Väinö Meltti, Gabriel Nikander, Ragnar Rosén ja Carl-Michael Runeberg, *Kotkan historia I*. Helsinki 1953.
- Hultin 1904 Herman Hultin, *Kotkan kaupungin historia*. Kotka 1904.
- Ikonen et al. 2013 Elvi Ikonen, Marita Kykyri, Timo Lievonen, Ari Ryökkynen ja Galina Vangonen, *Rakennettu ranta – Ruotsinsalmesta Kotkan satamaan*. Kymenlaakson museo, Kotka 2013.
- Jägerskiöld 1990 Stig Jägerskiöld, *Ruotsinsalmi, Kustaa III:n meritaistelut 1788-1790*. Keuruu 1990.
- Kallio 1990 Veikko Kallio, *Kymin historia 2, 1812-1950*. Porvoo 1990.

Luotsi ja Majakka 2016, Lots och fyr, Sivut 17-19. Luotsiliitto ry. Vuosikerta 70.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

- Hakanpää 2007 Päivi Hakanpää, Kotkansaari – Ruotsinsalmen linnoituskaupunki. Kotkansaaren kaupunkiarkeologinen inventointi. Museovirasto, Rakennushistorian osasto 2007.
- Löytökertomus 1975 Kuusisen jaalan löytökertomus ja Kuusisen sukellustutkimukset 4.-5.6.1975. Laatija Taina Rasi. Raportin sijainti, Museoviraston arkisto.

ELEKTRONISET LÄHTEET

Museovirasto:

https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1119.

https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1132.

https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1000018473.

HENKILÖKOHTAISET TIEDONANNOT

Sähköpostikeskustelu Kymenlaakson museon tutkijoiden Vilma Lempiäinen ja Timo Olsson kanssa 20.3.2018.

KARTTALÄHTEET

MML vanhat peruskartat, KOTKA 3023 12.

Kymijoen suisto 1555, Lähde: Kotkan historia 1, sivu 7.

Kymin maakirjakartta 1600-luku. www.vanhakartta.fi, lantmat.lev. 1850 nr 11 kymi a_2.

Kyminkartanon alue 1770-1780. Kansallisarkiston digitaaliarkisto, Maanmittaushallitus, Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, Rekognosointikartastoon liittyvät erilliset lehdet, Kymmene Elfs Utlopp 1770-1780 (MHA, Ida. 13).
<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=23770175>.

Ruotsinsalmen taistelun kartta 1790. Kansallisarkiston digitaaliarkisto, Sotilaskartat (kokoelma), Ruotsin vallan aikaiset sotilaskartat, Plan af Siöslaget i Svensksund den 9. Julij 1790. (Sotilaskartta la* 86/- -). <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=20334755>.

Vuoden 1880 merikortti. Karta Öfver Finlands Södra Skärgård från Pyttis-Fagerö-Kotka-Fredrikshamn. K.G.Ekebom 1880.
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/92027/1201003292.jpg?sequence=1&isAllowed=y>.

Senaatinkartasto vuodelta 1886. Kansallisarkiston digitaaliarkisto, Viipurin lääniä, Kymin kihlakuntaa, 123,072 km². [Kotka] (IX 40). <http://digi.narc.fi/digi/slistaus.ka?ay=36290>.

Kotkansaari 1804. Kansallisarkiston digitaaliarkisto, Maanmittaushallitus, Maanmittaushallituksen kartat, Alue- ja rajakartat, Charta öfver Perno ladugårds, Jäppilä, Kurittula, Pichko, Kaukola, Sutela, Skogby, Paricka, Erickala, Kalliokoski, Marby, Langila, Runola och holmen Musalo byars ägor i Kymmene s:n (MH MH 223/- -). <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=14424249>.

Valtion sotilasrakennukset vuonna 1824. Kansallisarkiston digitaaliarkisto, VeSA linnoitus- ja rakennuspiirustukset, VeSA Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto, Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustukset, GS Ruotsinsalmen linnoitus. Ruotsinsalmen sataman, Kotkansaaren ja muiden saarten pääasemakaava. Valtion sotilasrakennukset. 1824-1824 (14). <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=5296649>.

KUVALÄHTEET

Luotsiasema Kuusisen kalliolla. Kuvausaika 1906. Lähde Kymenlaakson museo, Yleiskokoelma, KyM, YLEV551.

Luotsiasema Kuusisen kalliolla 1900-1919. Lähde: Kymenlaakson museo, yleiskokoelma KyM, YLEV1954.

HYLYN ETSINTÄÄ,
KOTKA, RUOTSINSALMI

Kuusinen

4.6. - 5.6.1975

Lantija: Taina Rasi

4.6.1975

Työsuunnitelma: Kuusisen rannasta etsittiin taistelussa rantaan ajautunutta kaleeria.

Työryhmä: Jorma Wilen, Timo Elonen, Pasi Engren, Harri Hakala, Rauno Karjalainen, Kalle Alanko ja Harri Alopeaus.

Tapahtumat: Ryhmä lähti autoilla Kuusisen rantaan suiden lähtiessä merelle.

Harri Alopeaus: Tarkastimme kiviseen maapenkan alle mahdollisesti jääneen aluksen. Ei todettu mitään merkkejä hylästä tms. maapenkan alta. Sensijaan n. 50 m penkasta etelään löytyi aluksen hylky (vanhahko). Kalliossa vesirajassa on hylän kohdalla hakattu vesirajaan merkit 1900 ja 1907. Toinen uusi prosa löytyi n. 20 m maapenkan pohjoispuolelta n. 5-20 m siltarummun Kotkan puoleiselta penkalta. Etsittyä kaleeria ei löytynyt. Ryhmä palasi Rysällä Astridille.

Lähteet 1 ja 2.

5.6.1975

Työsuunnitelma: Kuusisen rantaan ajautuneen kaleerin etsintä.

Työryhmä: Jorma Wilen, Timo Elonen, Seppo Sipinen, Paul Lassila, ja Kalle Alanko

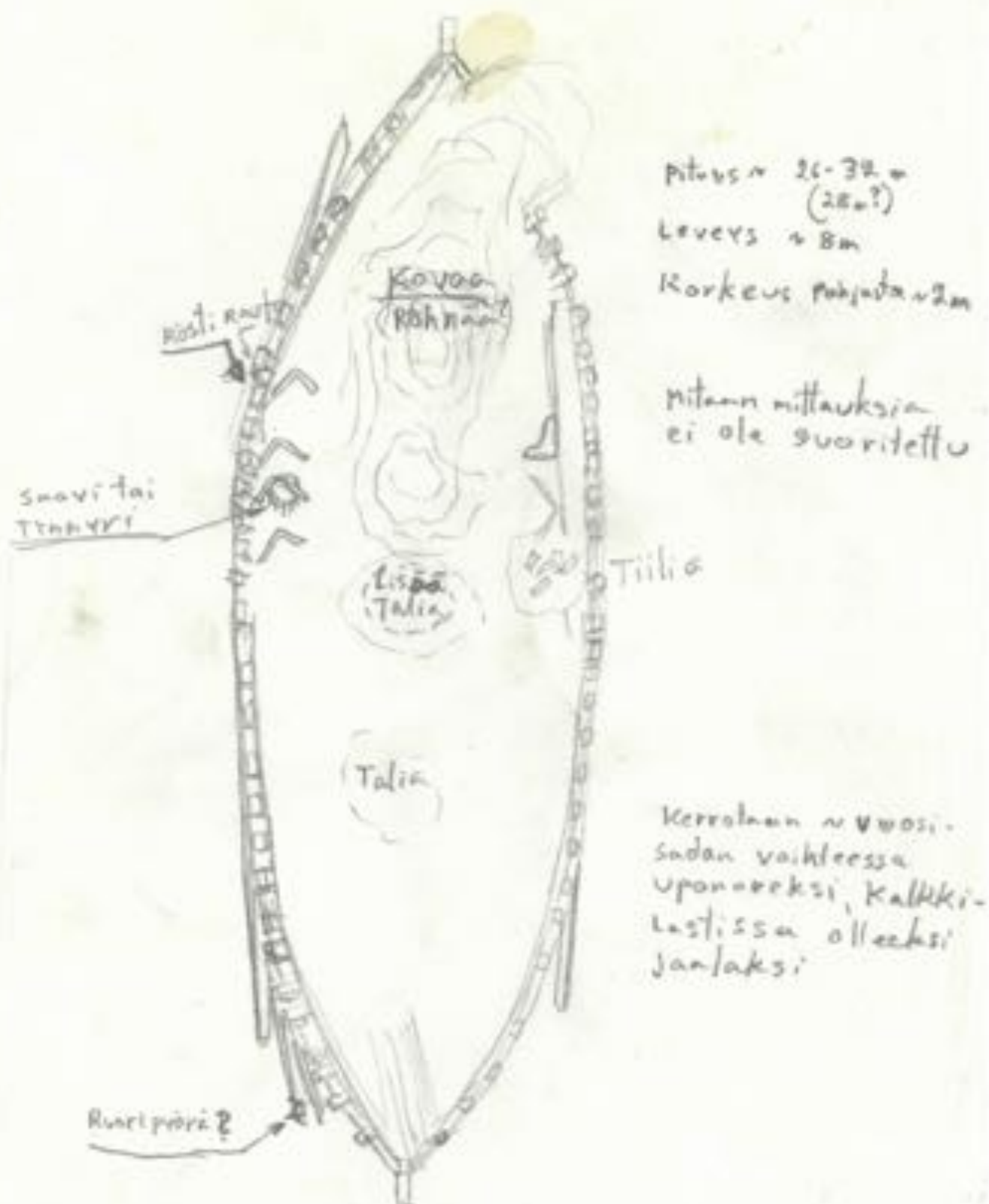
Tapahtumat: Ryhmä ajoi autoilla Kuusisen rantaan. Ryhmä löysi kaksi uutta hylkyä. Toinen oletettavasti samanikäinen kuin edellisen päivän vanhempi hylky. Timo Elonen: Hyllyn pituus on 25 m ja leveys 10 m. Keulapakka on romahtanut ja laidat jäljellä. Alus oli tyhjä, mitään irtoesineistöä ei ollut löydettyissä. Pohjalaudotus levinnyt keulasta ja perästä. Malliltaan samanlainen kuin eilinen. Ryhmä palasi Astridille Rysällä.

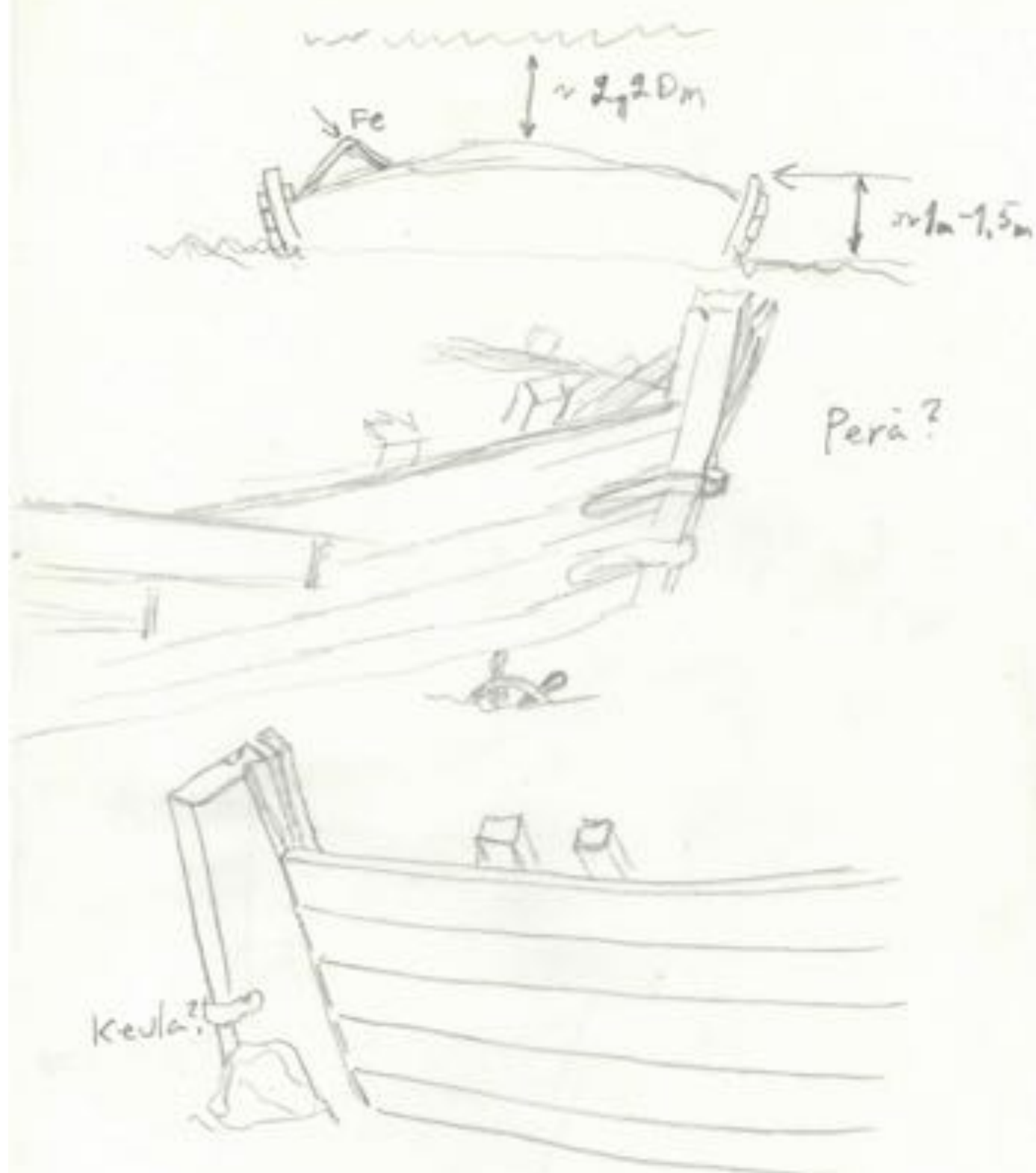
Karttaliite molempien päivien löytöpaikoista.

KOTKA, RUOTIN-
SALMI
1975

HARRI ALOPAREUKSEN RAPORTIT KUUSISEN LÖYDÖISTÄ

2 LUENNOSPHERESTA MYLYSTÄ

Yksityiskohtia Kalkkin-
jaalasta

Kuusisen Länsiranta

4/6 - 75 H.A.